

Linlane ja aed

Oleme harjunud, et meie linnades on alati olnud traditsioonilisi tarbe- ja iluaedu. Väga tavatud pole ka kasvuhooned kesklinna aedades ja hoovides. Samas on linn pidevas muutumises ning linnapilti on ilmunud ka uuemad nähtused, nagu konteinerpeenrad tänavatel, peenrad rõdudel, aknalaudadel, katustel.

↑ **AKNATAGUNE** iluaed Tartu kesklinnas. FOTOD: NELE TAMMEAID

NELE TAMMEAID
fotograaf

Inimesed on julgelt hakanud katsetama erinevate aiandusvormidega ning tundub, et moodne linlane tegeleb väga erinevatel viisidel aiandusega. Uurisin linnaaiandust Tartu linnas, külastasin erinevaid aedu ning rääkisin aednikega. Minu eesmärk oli teada saada, mil viisil inimesed aiandusega tegelevad. Aga veelgi enam – mis on need põhjused, mis ärgitavad inimesi ise midagi kasvatama ning mida aed linlase jaoks tähendab.

Linn. Aed on linnale omane nähtus. Linnaruum on tihedalt asustatud ning maa on kallis, seega maaharimiseks see otsustavalt ei ole. Sellest hoolimata on inimesed alati leidnud ka linnas võimalusi ise midagi kasvatada. Linnaaiad on läbimõeldult ja kontsentreeritult kujundatud, et seda olemasolevat maapinda või-

malikult kasulikult ja endale meelepärast ära kasutada.

Toidu kasvatamine on otstarbekam maal, kus see on palju odavam. Linnaaedadel on aga oma spetsiifika, mis tuleneb linna enda olemusest. Üks põhjus, miks linnas midagi kasvatada, on suur tarbijaskond ja nõudlus turul.

Poliitilisus. Aia teeb linnaruumis huvitavaks see, et see asub privaatse ja avaliku ruumi piiril ning kuulub sealjuures ühte-tegu mõlemale poole. Aed on inimese isiklik ruum, mida ta kujundab oma äranägemise, vajaduste ja võimaluste kohaselt. Kuid peenrad ja aiad on tihti nähtavad ka avalikus ruumis ning saavad osaks sellest. Aedu luues arvestatakse sellega, et see on nähtav ka võõrastele. Just aia avalik funktsioon muudab aia poliitiliseks.

Peenrad, potililled ja aiamaad kujundavad linnaruumi visuaalselt. Selline ku-

jundamine toimub nii institutsionaalsel tasandil kui ka linnakodanike omal voolil. Igal juhul rikastab haljastus linnapilti. Aiad mõjutavad ka linna dünaamikat. Huvitava haljastusega piirkonnad on nautitavad, ka väiksed peenrad või lillepotid võivad silma paista ning inimeste liikumisi kujundada.

Tähendus. Vestlustest aiapidajatega tuli välja, et ajendeid aiapidamiseks on mitmeid. Eriti traditsiooniliste tarbeaedade puhul toodi välja, et see on soodne viis endale ise toidupoolist kasvatada. Kodumaine ja kvaliteetne köögivilj on kallid, nagu ka mahlad, moosid ja muud hoidised. Samuti on oluline ka mugavus, et söögitegemiseks esmavajalik oleks käe-jala juures, et ei peaks iga asja järele poodi jooksuma.

Pea alati mainiti, et ainult ise kasvatades saab olla kindel kvaliteedis. Kardeatakse, et poes ja turul müüvad taimed